

VÄRDEBESKRIVNING

Område av riksintresse för naturvård i Västra Götalands län

Datum: 2023-09-19

Områdesnummer: NRO 14 171

Områdesnamn: Viskans och Surtans dalgång med Assbergsravinerna

Kommun: Mark

Kartblad: 6B SO, 6 C SV, NV

Area: 4 669 ha

Naturgeografisk region: 21 b Sydvästra Sveriges kuperade barr- och lövskogslandskap i Södra Västergötlands sprickdalsområde

Kust/havsregion: -

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Huvudavrinningsområde 105 Viskan

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng med relativ höjd 50–100 m

Riksvärde:

Landskapstyp	Naturtyp	Vegetationstyp	Arter	Geologi
Odlingslandskap	Naturbetesmark		Flora	
Vattendrag			Fauna	
	Lövskog		Fauna, flora	
Geovetenskap				Raviner

Värdebeskrivning: Området visar på ett landskap med tydlig geologisk utveckling. Den gamla fjordbotten med plan lerslätt övergår till skogbeklädda branta, sluttningar. Utefter sidorna finns tydlig ravinbildning, som även är betade, exempelvis vid Assberg.

Representativt odlingslandskap med lång kontinuitet och stort inslag av naturbetesmarker med öppen hagmark och blandlövshagar. Delvis art- och individrika växtsamhällen med bland annat arter som darrgräs, brudbröd, gullviva, grönvit nattviol, svinrot, klasefibbla och vildlin.

Viskan och Surtan med tillflöden utgör lek och uppväxtområde för lax och havsöring.

Huvudkriterier: A, C, D

Förutsättningar för bevarande: Vattenkvaliteten och vattenståndsvariationen ska bibehållas och förbättras, samt anpassas till de naturligt betingade vattenståndsvariationerna. Bland annat bör man undvika ett stigande vattenstånd under maj-juni för att undvika att bon dränks och påbörjade häckningar förstörs. Områdena närmast Viskan ska hållas i hävd och lämnas orörda från dikning, rensning, dränering, vägar, ledningar, bebyggelse, strandskoningar med mera.

Slutningarna ska behålla sin lövskogsprägel, rationellt skogsbruk kan påverka värdena negativt. Ingrepp som kulvertering eller förändring av vattendragets sträckning eller bottenprofil, vandringshinder och vattenreglering, vattenuttag, utsläpp av försurande ämnen, tillförsel av organiska gifter, tungmetallnedfall eller utsläpp, överfiske, inplantering av främmande fiskstammar och skogsavverkning längs vattendragen medför att områdets naturvärde skadas.

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker är viktigt.

Områdets värden kan påverkas negativt av minskad eller upphört jordbruk, betesdrift, skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, vindkraft, luftledningar och vägdragningar.

Förändringar i markanvändningen kan påverka området negativt, antingen direkt eller ur ett längre perspektiv. Att behålla områdets gröna infrastruktur med ett varierande landskap med naturliga miljöer ska eftersträvas.

Säkerställande: Inom riksintresseområdet finns strandskydd, delar av området omfattas av naturreservat.

Områdets huvuddrag: Området sträcker sig utefter Viskans dalgång från söder om Horred och upp mot Skene och Hyssna. Viskans dalgång är vid länsgränsen ganska bred och har en flack botten. Dalsidorna är branta och höga och på nordvästra sidan ofta klädda med ädellövskog. Gårdar finns utmed bergssidorna och hela den öppna dalbotten är fri från bebyggelse. Dalsidorna och den uppodlade dalgången ger en tilltalande landskapsbild som hittills förskonats från större exploatering.

Utefter den västra dalsidan växer ofta lövskog av alm, ask, lind, och ek. Från Fotskäl och ned till Gallåsens brant dominerar ekklädda dalsidor. Mellan Björketorp och Viskabacka är Viskans dalgång smal och omgiven av mäktiga bergspartier. På den östra sidan reser sig Högareberg 150 meter över dalbotten medan Gallåsen på västra sidan som högst når 180 meter över den plana lerslätten. I detta parti framträder Viskadalens karaktär av gammal fjordbotten. Gallåsens slutningar är i sina nedre delar ofta klädda med lövskog. Partier med intressant lövskog finns dels vid Sundholmen, där stora kraftiga ekar dominerar.

Surtan med biflöden är viktiga reproduktionsområden för lax och havsöring. Vid Berghem-Björketorp finns flera biflöden som skurit ut erosionsdalar. Vegetationen i dessa dalar och efter hela Viskan är mycket ymnig och består till stor del av gråal. I sidodalarna växer förutom gråal även sälg, hägg och björk.

Området är viktigt för fågellivet. Flera arter har observerats under häckningstid, bland annat tofsvipa, enkelbeckasin, gulärta, ängsbiplärka, skedand, brushane och strandkata samt för några mer sällsynta arter såsom årtå och mindre strandpipare. Området nyttjas för näringssök av bland annat häger, fiskgjuse, fisktärna och skrattnås. Området är av betydelse som rastplats och övervintringslokal för sångsvan.

Assbergsravinerna, söder om Skene, ligger i en ådal där naturbetesmarken utgörs av öppen hagmark och blandlövhage. Vanliga vegetationstyper är bland annat rödvenfriskäng, högrötsfuktäng och skogsnävaäng. Delvis art- och individrika växtsamhällen med bland annat som darrgräs, gullviva, klasefibbla, rödklint, och grönvit nattviol och vildlin.

Anmärkning: Inom området finns ängs- och hagmarksobjekt och flera kulturhistoriska lämningar.

Referenser:

- Blomgren, M. & Lekemo, C. 1985: Lövskogsinventering i Marks kommun. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1985:1.
- Eriksson, M. & Larsson, P. 1981: Jämförande inventering av våtmarker i Västgötadeln av Älvsborgs län. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1981:1, s 51–53.
- Fiskeriintendenten i Nedre Södra distriktet. 1984: Elfiskeundersökning av Surtan. Länsstyrelsen 1976: Natur i Älvsborgs län.
- Fiskeriverket, beslut 1988-04-11: Områden av riksintressen för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende arter och stammar av fisk.
- Hultengren, S. & Stenström, J. 1988: Ängar och hagar i Marks kommun. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1990:9.
- Länsstyrelsen 1994: Värdefulla odlingslandskap i Älvsborgs län. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1994:5.
- Länsstyrelsen i Älvsborgs län, 1994: Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994. Vänersborg.
- Naturvårdsverket 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.
- Svensson, L (red). 1972: Fågellokalerna i Sverige. Svenska naturskyddsföreningen. s 152–153. Viskadalens naturum. Informationsanläggning om natur och kultur vid Två Skyttlar SO om Örby.
- Swanberg & Curry-Lindahl: Natur i Västergötland, s 550 ff.
- Westfeldt, G.A. 1951: Längs Ätran och Viskan genom storskogar och lövhult.